

О. О. Лазуренко

**Формування
емоційної
компетентності
майбутнього лікаря**

Навчально-методичний посібник

Київ, 2017

О. О. Лазуренко

**Формування
емоційної компетентності
майбутнього лікаря**

Навчально-методичний посібник

Київ-2017

УДК 616-051(072)

Л17

Рекомендовано рішенням циклової методичної комісії з медико-психологічних дисциплін (протокол № 2 від 10 жовтня 2016 р.) та затверджено рішенням вченої ради медико-психологічного факультету (протокол № 4 від 10 листопада 2016 р.) Національного медичного університету імені О. О. Богомольця

Рецензенти:

С. Д. Максименко, доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України;
Н. А. Тертична, кандидат психологічних наук, доцент

Лазуренко О. О.

Формування емоційної компетентності майбутнього лікаря: навч.- метод. посібник / автор О. О. Лазуренко – К.: Інтерсервіс, 2017. – 156 с.

ISBN 978-617-696-604-3

У навчально-методичному посібнику представлені авторська концепція та програма формування емоційної компетентності майбутнього лікаря в процесі професійної підготовки у вищому медичному навчальному закладі. Впровадження даної програми у навчальний процес сприятиме не лише становленню особистості фахівця, створенню психолого-педагогічних умов для підвищення розвитку його професійних компетенцій, а й, в першу чергу, формуванню професійної компетентності у сфері емоцій (умінню розуміти їх, керувати ними, використовувати у різних ситуаціях життєдіяльності та лікувальної взаємодії).

Посібник може бути використано у навчальному процесі, при підготовці майбутніх фахівців у галузі медицини, психології, педагогіки, у подальших наукових дослідженнях з даної проблематики, а також, у практичній діяльності, спрямованій на пошук шляхів особистісного зростання, розвиток емоційної сфери.

Розрахований для студентів, викладачів, психологів, педагогічних та соціальних працівників, лікарів, а також всіх бажаючих зрозуміти емоційне життя, зробити його більш насиченим та комфортним.

ISBN 978-617-696-604-3

© Лазуренко О.О., 2017

Зміст

Передмова	4
-----------------	---

РОЗДІЛ 1.

Теоретичні підходи до вивчення проблеми емоційної компетентності

1.1. Історія вивчення та сучасний стан дослідження проблеми емоцій у психології	6
1.2. Проблема визначення емоційної компетентності у психології	19
1.3. Емоційна компетентність як складова професійної діяльності лікаря	34
1.4. Методи дослідження емоційної компетентності майбутнього лікаря	50
Висновки до першого розділу	59

РОЗДІЛ 2.

Модель формування емоційної компетентності майбутнього лікаря

2.1. Концепція формування емоційної компетентності на різних етапах професійної підготовки лікаря	60
2.2. Психолого-педагогічні складові моделі формування емоційної компетентності майбутнього лікаря в структурі навчального процесу	65
2.3. Тренінг формування емоційної компетентності майбутнього лікаря	77
2.4. Методичні рекомендації щодо формування емоційної компетентності майбутнього лікаря	107
Висновки до другого розділу	109

Загальні висновки	111
Література	114
Додатки	133

Передмова

Функціонування сучасного суспільства, складні соціальні та економічні перетворення висувають більш значні і суттєві вимоги до компетентності і професіоналізму. Емоційна насиченість професійного, особистого життя свідчить про важливість та актуальність вивчення емоційної компетентності як складової успіху у всіх сферах життя особистості. Компетентність в сфері емоцій стала однією з важливих складових високого професійного рівня фахівця, а це обумовлює значну потребу у формуванні емоційної компетентності особистості майбутнього лікаря задля здійснення його успішної професійної діяльності.

Емоційно напруженою та психологічно виснажливою вважається професія лікаря, оскільки вона пов'язана з інтенсивною комунікативною взаємодією, передбачає постійний контакт з значною кількістю людей, відтак медичні фахівці повинні бути підготовленими до ефективної комунікації та емоційно розумної поведінки, адже їм важливо вміти налагоджувати контакти, підтримувати стосунки, активно взаємодіяти, досягати взаєморозуміння у процесі лікувальної взаємодії, а також пояснити природу своїх емоцій, правильно розуміти емоційний стан інших, надавати їм емоційну підтримку, емоційно адекватно реагувати на гнів, невдоволення, критику, контролювати та керувати емоціями, зберігати рівновагу в конфліктних ситуаціях, знаходити індивідуальні підходи з метою досягнення необхідного результату в роботі, тощо.

Нині від лікарів очікують не лише засвоєння відповідних знань, вмінь та навичок, а, в першу чергу – високого рівня особистісного розвитку та професійного саморозвитку. Важливим фактором, що забезпечує даний процес, виступає емоційна компетентність як особлива характеристика функціонування психічного в контексті професійної діяльності медиків. Емоційна компетентність як професійно необхідна якість лікаря є основною складовою його професійної компетентності.

Все це обумовлює значну потребу у формуванні емоційної компетентності особистості фахівця у галузі медицини задля здійснення його успішної професійної діяльності, запобігаючи професійній деформації.

На сучасному етапі розвитку суспільства зростають вимоги до системи освіти якості підготовки професіоналів і рівня сформованості їх професійно значущих характеристик, які значною мірою закладаються на вузівському етапі професійної підготовки. Сучасна вища школа забезпечує розвиток особистості в усіх її проявах. Акцент на розвитку особистості студента висуває на перше місце ряд проблем, серед яких одне з центральних місць займає проблема емоційної компетентності.

фундаментальна властивість психіки людини, емоції є одним з основних центрів у структурі особистості, а емоційні характеристики в значній мірі визначають характер взаємостосунків людини з навколишньою дійсністю. Вони представлено цілісне ставлення людини до світу, і вони тісно пов'язані з ціннісними особистісними утвореннями, самосвідомістю і особистісною ідентичністю. Якщо раніше вважалося, що емоції лише супроводжують когнітивні процеси людини, то сучасною психологією доведений той факт, що емоційні процеси часто передують раціональним. Емоційна компетентність визнається ключовим фактором досягнення успіху особистістю.

Високий рівень розвитку емоційної компетентності випускників медичних університетів негативно впливає на ефективність майбутньої професійної діяльності. Більше того, неоднозначність розуміння поняття «емоційна компетентність» в психології ускладнює виділення професійно значущих якостей лікарів. Вони характеризують даний феномен, що є серйозною прогалиною в психології майбутнього фахівця, стримуючим розробку заходів щодо підвищення професійної майстерності, психічного здоров'я, а також підтримання його здатності.

Актуальність проблеми формування емоційної компетентності майбутнього лікаря в процесі професійної підготовки обумовлена необхідністю виявлення психологічних особливостей та педагогічних умов розвитку даного феномену. Це дозволяє з одного боку, студентам-лікарям задовольнити потребу у високому рівні розвитку емоційної компетентності, а з іншого – потребу суспільства у кваліфікованих фахівцях у галузі медицини.

Даний навчальний посібник підготовлений відповідно до тематичного плану наукових досліджень НМУ імені О. О. Богомольця як складова комплексних наукових дослідних тем кафедри загальної і медичної психології та педагогіки: «Вплив психоемоційної сфери особистості студентів-медиків у професійній діяльності», «Дослідження психологічних особливостей синдрому професійного вигорання студентів-медиків», «Психолого-педагогічні закономірності професійно-особистісного розвитку майбутнього лікаря», виконаних під керівництвом кафедри психологічних наук, професора С. Д. Максименка.

Цей посібник доповнює теоретичний аналіз проблеми емоційної компетентності та виявлення її психологічних особливостей; а також є вагомим внеском у розробку практичного аспекту психологічних основ формування емоційної компетентності майбутнього лікаря у процесі професійної підготовки у вищому медичному навчальному закладі.